

ego

DEZE MAAND

H. Lips: **BVVDM**. Pag. 4 en 5

Peter Moreé: **Klute** - een Oscar voor Jane. Pag. 6

Dick Zaal: **De Taal der Liefde**. Pag. 8

G.V.

Er is de laatste tijd vrij veel kritiek op de geestelijke verzorging in de strijdkrachten. Op zichzelf is dat niet onbegrijpelijk, de vanzelfsprekendheid waarmee vroeger de geestelijke verzorging als onlosmakelijk deel van de strijdkrachten werd gezien is vervallen, in het algemeen stelt men zich zowel in als buiten de strijdkrachten kritischer op en in dat licht gezien is het begrijpelijk dat ook de vraag opkomt: is de geestelijke verzorging, in een omvang als thans het geval is, nog wel nodig?

Die vraag komt van verschillende kanten.

Ik denk aan bepaalde uitspraken van de kant van de VVDM maar tegelijkertijd ook aan opvattingen die men vandaag bij kommandanten en militaire autoriteiten kan ontmoeten. Men ziet het allemaal niet zo duidelijk meer zitten.

Als ik me niet vergis wordt die vraag op het ogenblik zelfs op het hoogste niveau op het ministerie van defensie gesteld en tracht men tot een beantwoording ervan te komen.

Daarmede is de zaak zo belangrijk geworden dat we er ook in ons blad de nodige aandacht aan zullen besteden. Dat kan natuurlijk niet allemaal in een kort redactie-artikel, dat kan niet meer dan een aankondiging zijn van verdere publikaties die we op dit punt in de komende maanden hopen op te nemen.

Nu vergist men zich als men meent dat er dus op het ogenblik in de strijdkrachten een soort algemene, eensluidende, opinie over de geestelijke verzorging bestaat. Zo is de achtergrond van de kritiek die van de kant van de VVDM gekomen is: de geestelijke verzorging vereenzelvigd zich te veel met de strijdkrachten als apparaat, daardoor bemoeit ze zich te weinig met de wezenlijke problemen van de militairen en is ze niet in staat en bereid tot kritiek op het militaire apparaat als dat nodig en wenselijk is. De opvatting die men bij kommandanten en militaire autoriteiten tegen komt is daaraan tegengesteld: de geestelijke verzorging voelt zich te weinig gebonden aan het apparaat, ze schaaft zich te gemakkelijk achter allerlei kritiek die op het ogenblik op de strijdkrachten wordt geuit en krijgt daardoor t.a.v. de strijdkrachten een negatieve werking.

Ik laat op het ogenblik in het midden of de ene of de andere opvatting juist is (ze kunnen ook nog beide onjuist zijn), ik signaleer voorlopig alleen het bestaan ervan.

Maar één ding is bij dit alles toch wel duidelijk: van de geestelijke verzorgers wordt meer en anders verwacht dan de uitsluitende vervulling van de twee traditionele taken: de verkondiging van het woord (welk woord dat dan ook mag zijn) en de bijstand in individuele moeilijkheden. Natuurlijk zijn die taken niet vervallen (hoewel er in de verschillende takken van geestelijke verzorging een andere betekenis aan wordt gehecht) maar men kan en wil zich er niet meer uitsluitend toe bepalen. In de turbulente wereld waarin wij verkeren komen honderden vragen van individuele, sociale en maatschappelijke betekenis ook het veld van de geestelijke verzorging binnenstromen en ze kunnen niet onbeantwoord blijven. Dat geldt te meer daar deze vragen ook vaak vragen zijn naar de betekenis van de strijdkrachten zelf en de plaats van de mens daarin. En daarmede komen de geestelijke verzorgers wel voor heel grote moeilijkheden te staan.

Blijven ze zich uitsluitend met hun oude taken bezig houden dan zijn ze voor veel mensen niet interessant meer, werpen ze zich op de nieuwe vragen dan kunnen ze zich zeker niet op deskundigheid beroepen en worden ze bovendien, terecht, zelf het mikpunt van veel kritiek.

Wat moet er gebeuren?

Over deze vraag hopen we in de komende maanden mensen van verschillende richting en opvatting het woord te geven.

Red.

ego

Maandblad van de humanistische geestelijke verzorging voor militairen

Nr. 4, april 1972

11de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstr. 84,
Driebergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:

Jan Haasbroek
Wim Jesse
Peter J. Morée
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Tom Weerheijm
Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgiro-rekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen
Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

Een dagje Zandvoort. Dat betekent wel uren wachten in een file of opgepakt zitten in bus en trein.

Met de „Blues” geboren

Inleiding: Het is de bedoeling dat wij in dit drie-delige artikel een zo ruim mogelijk beeld scheppen van wat blues nu eigenlijk is, niet is of wel kan zijn.

Muzikale oorsprong en ontwikkeling

De oorsprong van de bluesmuziek dateert van ver voor het ontstaan van de Jazz. Daar er echter over de juiste oorsprong weinig documentatie bestaat, wordt aangenomen dat de blues als muziek aan het eind van de vorige eeuw vorm begon te krijgen.

Duidelijk is dat fieldholders, work-songs, gospels & spirituals en alle andere vormen van toen reeds bestaande negervolksmuziek een belangrijke rol in het... ontstaan van de blues gespeeld hebben.

We kunnen aannemen dat de eerste bluesnummers gewoon geïmproviseerde liederen waren, waarin verteld werd over het alledaagse leven (en ellende), bepaalde gebeurtenissen, natuurrampen, liefdesproblemen en alle andere onderwerpen waar maar over gezongen kan worden.

De neger begeleidde zich dan (of werd begeleid) op b.v. gitaar, banjo, mondharmonica.

De muzikale begeleiding is meestal gebaseerd op een vrij simpele, weinig variërende doch melodieuze en persoonlijke structuur.

Tekstueel gezien wordt het gros der bluesnummer gevormd d.m.v. het z.g.n. AAB systeem.

Hierbij wordt telkens de eerste regel van een couplet herhaald, waarbij de hieropvolgende regel(s) op de voorafgaande rijmt.

voorbeeld: *One of these days peoples, and it won't be long*

One of these days peoples, and it won't be long,

You gonna look for me baby, and your daddy be gone

De eerste professionele blueszangers waren mensen (ja, echt waar negers zijn ook mensen!) die door het zuiden van de V.S. zwierfden en leefden van het spelen in bars (barrelhouses, jooks op straat en feestjes (b.v. georganiseerd door mensen die op die manier probeerden hun huishuur bij elkaar te krijgen („houserentparties”)).

Een andere vroege vorm van blues, die bij het grote (gekleurde) publiek succes had, vinden we in de steden, bij b.v. de „Vaudeville” shows.

In deze shows traden zangeressen op die wat zang en muziek betreft het schema van de „country” blueszanger handhaafden. De zang en de muzikale begeleiding (veelal jazzmensen), waren echter minder ruw, wat meer „sophisticated” als die van hun plattelands „equivalenten”.

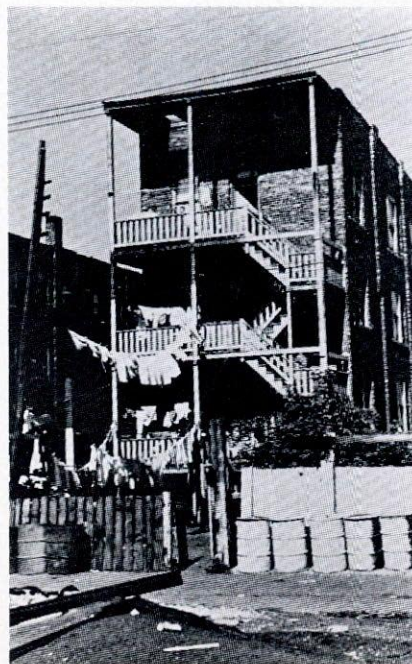
In omstreeks 1920 schenen de platenbonzen te bemerken dat blues ook

voor commerciële doeleinden geschikt waren. Spoedig verscheen dan ook de eerste bluesplaat op de markt (door Mamie Smith). Deze plaat had redelijk veel succes bij het (merendeels armere) negerpubliek, en weldra had bijna iedere platenmaatschappij een serie speciaal op het negerpubliek afgestemde platen („RACE Record”).

In deze series verschenen echter ook veel Gospel platen. Men moet namelijk begrijpen dat het merendeel van de negerbevolking zeer godsdienstig was en de blues als DUIVELSE muziek beschouwden („EVIL MUSIC”). Zoals eens de zelf zeer religieuze uit Mississippi afkomstige Son House (zanger, gitarist) gezegd heeft: „I can't hold God in one hand, and the Devil in the other.”

Tot 1924 verschenen alleen platen van blueszangeressen, maar (ja, ja) in 1924 beseften de platenmaatschappijen dat er ook manlijke bluesvertolkers waren, die in tegenstelling tot de jazzy zangeressen, de countryblues vertegenwoordigden. In de periode van 1924 tot 1934 werden honderden bluesplaten uitgebracht.

Classic blueszangeressen zoals Bessie Smith en Ma Rainey, country mensen zoals Blind Lemon Jefferson, Charley Patton, countrybluesgroepen die allerlei vreemdsoortige instrumenten, zoals washboard, jugs, kazoos, gebruikten (de „jug bands”), hadden in deze periode hun glorietijd.

Nieuwe wegen

In de dertiger jaren ontstond een nieuwe vorm van blues, de „Urban Blues”. Dit was muziek van mensen die, zonder uitzondering hun „roots” op het platteland hadden, maar die nieuwe wegen zochten om zich creatief te bevredigen (en natuurlijk ook nog hun brood ermee te verdienen).

Twee belangrijke problemen waren: een uitbreiding van het aantal begeleiders, en een afname van de intensiteit, die zo kenmerkend is voor de country-blues uit die jaren. Mensen die een belangrijke rol in de modernisering van de blues gespeeld hebben, waren b.v. Sonny Boy Williamson, Lonnie Johnson, Big Bill Broonzy en T-Bone-Walker. Vooral de laatste drie hebben be-

Deel 1

langrijk werk verricht, door aan het eind van de jaren dertig de elektrische gitaar in de blues te introduceren.

Na de Tweede Wereldoorlog, kreeg het grote (neger) publiek behoefte aan harde, dreunende muziek om op te dansen, en bij te drinken om de dagelijkse grauwe werkelijkheid van het ghetto te vergeten.

Weldra ontstonden honderden bands met elektrische gitaren, versterkte mondharmonica's, drums enz. die in de drukke rumoerige clubs in Chicago, Detroit, Houston, etc. optraden. Zeer commerciële (en populaire) zijtakken van Blues, gemixed met jazz, Country & Western, enz. zagen in deze dagen het licht.

De platenwereld duidde dit mengelmoeisje aan met de term Rhythm and Blues.

Lang niet alle bluesartiesten wisten zich met het spelen van hun „eigen muziek” op deze tot 1955 voor het gekleurde publiek bestemde R&B markt te handhaven.

Maar juist mensen zoals Muddy Waters, Little Walter, Howlin' Wolf, B. B. King, Pee Wee Crayton, enz. hadden in deze periode hun „grote” hits.

Na de Rock and Roll periode (1955—1960) trokken zeer veel blueszangers zich van het toneel terug, omdat er in het algemeen nog maar weinig belangstelling voor hun muziek bestond.

Gelukkig is er na 1965 weer een opleving in de belangstelling voor de blues ontstaan, deze maal echter van de zijde van het blanke publiek.

We hopen op deze „Blues revival” in het derde deel van dit artikel terug te komen.

Marcel M. Vos — K. v. Wijngaarden

Voor wie het nog niet wist, de letters BVVVDM staan voor: Bond van Verplicht Vrijwillig en Voormalig Dienen-de Militairen.

We hebben in dit blad reeds herhaaldelijk geschreven over de VVDM (Vereniging van Dienstplichtige Militairen) en enkele maanden geleden hebben we een artikel gewijd aan het „Rode Boekje” van de BVD (Bond voor Dienstplichtigen). Toen werd de vraag gesteld: Waarom ook niet geschreven over de BVVVDM? Inderdaad, waarom niet? Vandaar dit artikel.

Wie gaat schrijven over de een of andere organisatie begint natuurlijk zich zo goed mogelijk te informeren. Ik heb nu het volgende informatie-materiaal bij de hand:

- Het beginselprogramma van de BVVVDM
 - De statuten en het huishoudelijk reglement
 - Twee door de BVVVDM uitgegeven „posters” t.w. „Theodorakis” en „De Lakei”
 - Het door de BVVVDM verspreide boek „Psychopolitiek”, met daarin o.a. het Vaboo-manifest
 - Het door de BVVVDM verspreide boek „Zwarte Juli” van U. G. de Jong
 - Een interview in de „Legerkoerier” van januari 1972 met de voorzitter van de BVVVDM
 - Een interview in de „Amersfoortse Courant” van 5 februari 1972 met de voorzitter en de penningmeester van de BVVVDM
- (bij navraag op het sekretariaat van de BVVVDM werd mij medegedeeld dat het interview in de Amersfoortse Courant de gedachtengang van het BVVVDM-bestuur juist weergeeft, dat dat met het interview in de Legerkoerier niet het geval is.)
- Voor zover mij bekend is thans, met uitzondering van enkele interviews in de Telegraaf, geen verder materiaal over de BVVVDM beschikbaar.

Beginselprogramma

Het programma draagt op de buitenkant de spreuk: si vis pacem para bellum (wie vrede wil, bereide zich voor op de oorlog), het voorwoord geven we in zijn geheel weer: „De heersende onwetendheid van de ouders over hun kinderen binnen de krijgsmacht, het bestaande onbegrip tussen de ouders en de krijgsmacht enerzijds en tussen de diverse geledingen binnen de krijgsmacht anderzijds en tevens de zorg om het behoud van de democratie heeft ons tezamen gebracht. Wij hebben één doel, n.l. de jongeren binnen de krijgsmacht weer de kans en de mogelijkheid te geven om, gewoon, natuurlijk, waardevolle en vooral tevreden leden van die krijgsmacht te worden.”

Als doelstelling van de vereniging, die niet gebonden zal zijn aan enige bepaalde politieke of godsdienstige richting, wordt vermeld:

- Het naar buiten optreden als landelijke organisatie van allen, die werkzaam zijn en/of werkzaam zijn geweest bij de Nederlandse krijgsmacht, voor en bij overleg met de Overheid en haar organen, met de vertegenwoordigende lichamen en met particuliere instellingen, met betrekking tot bestaande of in voorbereiding zijnde of voor te bereiden maatregelen van hogerhand, welke direct of indirect van invloed zijn of kunnen zijn op de vorming van jongeren binnen de krijgsmacht.
- Zorg te dragen, dat het contact tussen de overheid en de ouders in verband met de verantwoordelijkheden van de krijgsmacht ten aanzien van de jongeren in de dienst wordt mogelijk gemaakt en verstevigd.

● De onderlinge verstandhouding tussen de diverse geledingen van de Nederlandse krijgsmacht en de verstandhouding met de burgermaatschappij te bevorderen door als organisatie aan allen de mogelijkheid te bieden zich aan te sluiten met behoud van eigen identiteit.

● Ongeacht het voorgaande, mede te werken aan het aanvaarden van de verantwoordelijkheid tot verdediging van de Nederlandse waarden, zowel nationaal als in het kader van de samenwerking der Westerse wereld. Volgens de gegeven toelichting werd de Bond opgericht omdat men een mentaliteitsverandering t.o.v. de krijgsmacht bij grote delen van de bevolking o.a. in vele gezinnen, kerken, bedrijven, onderwijsinstellingen en vormingscentra door het gehele land, heeft geconstateerd.

De sympathie t.o.v. de krijgsmacht is veranderd in een antipathie, die onder meer gevoed wordt door:

- een niet aflatende stroom van kritiek op de krijgsmacht als middel ter verdediging van de Nederlandse waarden, zowel nationaal als in het kader van de samenwerking der Westerse wereld;
- het niet bereid zijn van delen der volksvertegenwoordiging om voldoende steun te verlenen voor het in stand houden van een goed georganiseerde, moderne krijgsmacht met duidelijke leefregels;
- uitholling van de krijgsmacht van binnenuit door kleine, doch goed georganiseerde minderheden, die niet alleen de krijgsmacht, maar ook de democratie naar het leven staan. Over deze minderheden wordt dan verder nog gezegd:

Weet u,

- dat juist deze minderheden gebruik trachten te maken van uw en onze kinderen voor het bereiken van hun doel (het omver gooien van de democratie)
- dat uw kind juist onbewust kan meewerken aan acties, die de democratie naar het leven staan
- dat uw kind de kans loopt betrokken te worden bij z.g. „harde acties”, die zowel krijgstuuchtelijk als strafrechtelijk bestraft kunnen worden
- dat uw kind onder invloed van gerichte politieke indoctrinatie niet meer in het milieu zal passen waar hij is uitgekomen
- dat in die kringen de „vrije sex” gepropageerd wordt, hetgeen direct van invloed kan zijn op het gezinsverband
- dat in deze kringen het gebruik van drugs niet vreemd is
- dat deze kringen weinig respect hebben betoond voor ons Koningshuis

Verdere literatuur

Van de verdere literatuur die de BVVVDM verspreidt willen we allereerst enige aandacht wijden aan de twee „posters” die mij door de sekretaris van de vereniging zijn toegestuurd: poster „Theodorakis”

Voorkant: In Grieks kostuum geklede Theodorakis, met mandoline, zingend van papier met Russische tekens, onderschrift: Veel liefs uit Moskou.

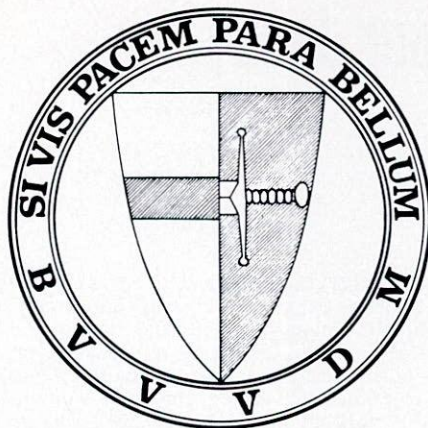
Achterkant: Veel tekst met o.a. het volgende:

Theodorakis komt naar Nederland uitgenodigd door 5 personen. Bij de naam van één van hen wordt vermeld dat hij fabrikant is van Kip's Leverworst. Theodorakis, de grote vrijheidsstrijder, is tegen dictatuur, maar niet tegen de dictatuur in de door Moskou onderworpen landen, niet tegen de dictatuur en het bloedige geweld gebruikt tegen stakende arbeiders in Polen en niet tegen het geweld dat tegen Dubeck en de zijnen werd gebruikt.

In de Griekse burgeroorlog streed Theodorakis aan de zijde van de partizanen en dat waren niet anders dan ongeveer 35.000 man tellende guerillabenden o.l.v. de Griekse kommunistische Partij, die probeerden met niets ontziende terreur de rode dictatuur aan hun landgenoten op te leggen.

Volgens de officiële gegevens vermoordden deze brave partizanen tussen oktober 1944 tot eind 1944 57.000 ongewapende burgers, ontvoerden zij 90.000 burgers (waaronder 30.000 kinderen) en verwoestten zij wegen, bruggen, fabrieken enz. met een waarde van veertien miljard gulden.

Theodorakis ontving als parlements lid voor de kommunistische partij in Griekenland een bedrag van f 43.400,— schoon per jaar, geheel belastingvrij, ten laste van de doodarme Griekse

massa, ook zonder dat bulkte de man al van het geld.

poster „De lakei”

Voorkant: Karikatuur van André v. d. Louw (voorzitter P.v.d.A.), hasjisj rokend, samen met beelden van Hitler, Stalin en Mao. Korte kreten daarbij als: pacifisme desnoods met geweld, sexy boy, democratisering in het leger, vrije meningsuiting.

Achterkant: Veel tekst met o.a.: protest van de BVVVD tegen het feit dat de VVDM parlementariërs de gelegenheid biedt buitenparlementaire acties te voeren die tegen de krijgsmacht als effectief apparaat zijn gericht.

Protest van de BVVVD tegen het feit dat dienstplichtige militairen misbruikt mogen worden t.b.v. politieke doelstellingen, zoals duidelijk werd gemaakt in de affaire m.b.t. de soldaten Dona en Schul te Nieuwersluis, die overladen werden met cadeaus en geldelijke giften, terwijl vier andere VVDM-leden — gestraften — noch bloemen, taart, boterletter, noch financiële steun kregen.

„Zwarte Juli”

Bij de literatuur die ik van de BVVVD ontving bevond zich het boek „Zwarte Juli” van U. G. de Jong. Gezien het feit dat de BVVVD juist dit boek verspreidt neem ik aan dat ze sympathie heeft met de bedoeling daarvan.

„Zwarte Juli” is een geromantiseerde documentaire die ons de politieke en militaire ondergang laat zien van Nederland als gevolg van een Russische bezetting. In Rusland zijn na Breznev en Kosygin en hun opvolgers, alweer nieuwe mannen aan de top gekomen die door verraderlijk spel (zij vermoordden zelf een van hun grootste geleerden en geven de Amerikanen daarvan de schuld, zij torpederen zelf een van hun schepen voor de Nederlandse kust en geven de Amerikanen daarvan de schuld) de Amerikanen buiten spel proberen te zetten en tenslotte de Duitse en Nederlandse regeringen zover weten te krijgen dat deze bescherming van Rusland vragen tegen Amerika. Dat is trouwens niet zo moeilijk want b.v. in Nederland is de pacifistische partij aan de regering gekomen. In het boek wordt herhaaldelijk door ernstige en verantwoordelijke militairen tegen de gang van zaken gewaarschuwd (zij hebben de hypocriete Russen wel door) maar de verdwaasde en laffe politici weigeren aan hun stem gehoor te geven.

In Amerika zelf is de regering machteloos door de protestmarsen van negers en pacifisten. Bovendien heeft de Amerikaanse regering sinds het midden van de zestiger jaren de bewapening voortdurend verwaarloosd. Er zijn fijne scènes in het boek, de Russi-

sche onderhandelaar die met de Nederlandse minister-president komt onderhandelen slaat deze bewusteloos, de pacifistische minister van binnenlandse zaken is eigenlijk de verstandigste van de club maar helaas heeft hij in jongere jaren ontucht gepleegd met vee, als gevolg waarvan hij nu telefonisch wordt gehanteerd, een Rotterdamse pacifiste steekt zich op de tribune van de Tweede Kamer in brand, de liberale fractie-leider en de fractie-leider van de socialisten worden op het Binnenhof door het pacifistische gespuis afgemaakt. Het houdt het boek spannend, maar ondanks alle spanning blijft gelukkig de bedoeling van het boek steeds goed duidelijk: als we gehoor geven aan pacifisten en onze bewapening niet op peil houden staat op een slechte dag de politieke en militaire ondergang voor de deur. De boodschap is niet mis te verstaan.

Psychopolitiek

Ook dit dus een boek dat door de BVVVD wordt verspreid, ik kreeg het met stempel van de Bond er op.

Wat is psychopolitiek?

Het is het best de definitie van het boek zelf te geven (blz. 17 en 18): „Psychopolitiek is de kunst en de wetenschap tot het verkrijgen en het behouden van de beheersing over geest en normen van het individu, ambtenaren of diverse instellingen, kortom van de massa, alsmede de onderwerping van vijandelijke volkeren door middel van „geestelijke gezondheidszorg”.

Het behoeft niet te verbazen dat deze „psychopolitiek voor dictatoren gefundenes fressen is en in Rusland is het dan ook de basis van het totale politieke handelen geworden. Het boek, door de BVVVD verspreid, is een uitgave van: Stichting „De Nieuwe Golfengte” en deze stichting heeft dus de hand weten te leggen op het boek „Hersenspoeling” (oorspronkelijke titel „Brainwashing”), een samenvatting uit het Russische Leerboek over de Psychopolitiek.

In het Nederlands is het vertaald door de heer J. P. G. Holswilder, die ook weer in het comité van aanbeveling van de BVVVD zit en zo, door een wel bijzonder gelukkig samentreffen, hebben wij nu dit boek voor ons.

Het boek begint met een toespraak van Beria (chef Russische Veiligheidsdienst voor 1953) die al heel vroeg over de psychopolitiek schijnt te hebben nagedacht, het is een toespraak van voor 1936.

Verder zijn er zestien hoofdstukken waarin wel heel duidelijk wordt hoe de Russen hun agenten voortdurend opleiden om de fundamenteën, de politieke en militaire macht en natuurlijk vooral de morele krachten van de niet-kommunistische landen en volkeren te ondermijnen. Met name in de gezondheidszorg, door middel van het verspreiden van drugs, het invoeren van seksuele afwijkingen (vooral groepseks schijnt op dit punt veel te helpen), het suggereren op allerlei wijzen van het optreden van krankzinnigheid kan het moreel worden ondergraven.

Wat er allemaal met psychopolitiek mogelijk is! Het is teveel om het hier te beschrijven, wie nader op de hoogte gesteld wil worden kan zich het best tot de BVVVD zelf richten.

Nu doet het boekje nog wel wat meer dan alleen een verhandeling geven over de psychopolitiek. Tussen de hoofdstukken door zijn allerlei Nederlandse berichten opgenomen en die zijn natuurlijk niet uit het Russisch vertaald maar overgenomen uit Nederlandse dagbladen, vooral uit de Telegraaf. Dat zijn vooral berichten over drughandel en -gebruik in Nederland, over seks (ja, ook groepseks), over de behandeling van schrijvers als Boekovsky in Rusland en zo kan je fijn zien dat het niet allemaal theorie is wat over de psychopolitiek wordt beweerd maar dat dat allemaal in de praktijk al lang aan de gang is en dat we, zonder dat we het ons bewust zijn, al jaren in moreel opzicht worden fijngegemalen door de molens van de Russische psychopolitiek.

Wie, als hij dit — meer wetenschappelijke — werk heeft gelezen, nog eens „Zwarte Juli” herleest zal tot de slotsom komen dat wat hij misschien eerst voor een fantasie had aangezien meer werkelijkheid bevat dan het onwezenlijke gepraat van allerlei Nederlandse politici, om van de misdadige prietpraat van allerlei subculturele groepen maar te zwijgen.

Wie dit goed door heeft is... rijp voor de VABOO!

De VABOO is de „Vereniging Algemene Bond van Ouders en Opvoeders”. Achter in het boekje over psychopolitiek is het VABOO-manifest opgenomen waarin duidelijk wordt gemaakt wat deze vereniging wil. In wezen hebben VABOO en BVVVD hetzelfde doel: bestrijding van de vele organisaties die onze geestelijke gezondheid ondermijnen, het herstel van gezonde verhoudingen, bestrijding van het kommunisme, herstel van sterke en betrouwbare strijdkrachten.

Op die grond hebben VABOO en BVVVD zich dan ook verenigd, samen zouden zij op dit moment 15 à 20.000 leden tellen.

H. LIPS

Klute- een Oscar voor Jane

Het zou een erg logische zaak zijn als de Amerikaanse filmindustrie dit jaar aan actrice Jane Fonda (dochter van Henry en zuster van Peter „Easy Rider” Fonda) een Oscar toewijst. Want dat Jane Fonda voor dit felbegeerde kleinood in aanmerking komt, mag niemand verbazen na het zien van

„KLUTE”. Echter, de jury zal wel niet „om” te krijgen zijn, want Jane heeft het bij velen verbruid door haar politieke activiteiten die zij bijna dagelijks etaleert. Daarom ook zal de jury na „rijp beraad” tot de conclusie komen dat politiek en film niets met elkaar gemeen hebben, zodat de Oscar aan

The French Connection

Werkelijk gefascineerd heb ik anderhalf uur zitten kijken en luisteren naar THE FRENCH CONNECTION van William Friedkin (hij verfilmde twee toneelstukken, The birthday party en The boys in the band). Friedkin maakte een bijna-documentaire film naar het proces-verbaalachtige boek van Robin Moore over een rechercheur van de narcotica-brigade in New York.

Zo'n onderwerp is al eerder verfilmd, maar Friedkin is er in geslaagd zoveel realiteit en zeggingskracht over te brengen dat de adem je soms in de keel stekt.

Daar is dan in de eerste plaats een Bullitt-achtige jacht per auto, waarin de rechercheur (Gene Hackman) duizend doden weerstaat bij zijn poging een lid van een narcotica-bende te ar-

resteren. Dan de beelden van het schaduwen: de agenten in de auto, chips en bier, de „prooi” in het exclusieve restaurant met wijn en reerug. En tenslotte het bijna-arresteren van de bende, met als slotapothecose het ontsnappen van het brein achter de narcotica-smokkelbende.

Hoe waarheidsgetrouw William Friedkin te werk is gegaan bewijst wel dat hij acteurs en actrices heeft genomen die een taal spreken overeenkomstig de aard van de scènes. In Marseille wordt inderdaad Frans gesproken en geen Amerikaans, in een Italiaans eet-huis drukken de klanten zich uit in die taal, enz. Gelukkig werd de film tijdens die beelden ondertiteld, zo wijs waren ze wel in Londen, waar ik de film zag.

P. J. M.

Jane's pittige gezichtje voorbij zal gaan.

Blijft over, een geweldige film met een grandioze rol van Jane Fonda onder regie van Alan J. Pakula, die na een lange carrière als producent het beroep van regisseur eens wilde uitproberen en dat deed met The Sterile Cuckoo.

„KLUTE” (eigenlijk „Detective Klute”) is de tweede film van Pakula en het zien ervan doet zijn onhandige Cuckoo-debuut vergeten.

Pakula, die bijna opzichtig leunt op het uitgekookte scenario-aandeel van Andy en Dave Lewis, schroomde echter niet eerst oude Hitchcocks te bestuderen en diens wijze van filmen en verhaal opbouwen getrouw te volgen. Gelukkig pikte hij niet al te veel van de grote meester en toonde genoeg zelfbeheersing eigen vondsten niet wijldlopijg te etaleren. Bovendien erkende Pakula het talent en het vermogen van actrice Jane Fonda. Want zij is in werkelijkheid de grote kracht in „Klute” en wat mij betreft had de film dan ook best „Jane” mogen heten. Hiermee wil ik niet het spel van Donald Sutherland als de detective Klute kleineren, want deze acteur is zo langzamerhand voldoende gerijpt om zich niet te laten wegspeelen.

Voor het verhaal goed op gang komt, moet de kijker enkele zeer Hitchcockiaanse beelden verwerken, die mede bepalend zijn voor de opbouw van de film.

Allereerst enkele fragmentarische beelden over een later spoorloos verdwenen zakenman. Dan het „portret” van Klute (Donald Sutherland) als hij zichzelf de opdracht geeft om zijn verdwenen vriend op te sporen.

De zoekactie van Klute is de helft van de film, de andere helft wordt uitgebeeld met Jane Fonda in de rol van call-girl in New York. Zij blijkt tenslotte het aanknopingspunt voor Klute te zijn, want de verdwenen zakenman heeft enkele keren contact met haar gehad.

Het samenvloeien van deze lijnen is ook het slot van de film. Klute is verliefd geworden op het meisje, zij op haar beurt zegt het call-girl-leven vaarwel en de moordenaar onmaskert zichzelf en wel op theatrale wijze: hij springt uit het raam.

Dit vrij goedkope einde aan het verhaal vond ik zeer vervelend, de Amerikaanse moraal van het goede en het kwade lag er wel echt dik bovenop.

Maar daar kon Jane waarschijnlijk ook niets aan veranderen.

PETER MORÉE

FILM

Bij de foto's: Donald Sutherland (alias Klute) en Jane Fonda, de call-girl Bree in 'Klute' van Alan Pakula.

Filmroddels

ALEC GUINNESS krijgt de rol van Adolf Hitler toebedeeld in „Ten days to go”. De Concini en Moffat zijn verantwoordelijk voor het scenario dat is gebaseerd op het boek van Hugh Trevor-Roper. Wolfgang Reinhardt is de producent.

DIAMONDS ARE FOREVER (u weet wel, de „laatste” James Bond-film) heeft nu al filmgeschiedenis gemaakt. De eerste 12 dagen dat de film werd vertoond heeft hij zo'n dikke 50 miljoen gulden opgebracht. In Londen alleen al was de recette na één week bijna drie miljoen gulden. Navraag bij het Tuschinskiconcern, afd. public relations, leerde me dat half Amsterdam de film gezien heeft, maar dat geen cijfers werden gegeven betreffende de opbrengsten. „Uit een soort concurrentieverwaging doen wij dat niet”, werd me verteld, maar het concern was blij dat zoveel mensen nog belangstelling hadden voor Bond en zijn trawanten. Tja, zo kan men mij ook wel blij maken...

OP 78-JARIGE leeftijd is vorige maand in Californië overleden Roy Disney, de broer van Walt. Roy Disney was mede-oprichter van de Disney-firma, die in 1923 begon met het vervaardigen van tekenfilms. Na de dood van Walt Disney in 1966, werd Roy president van de firma en beleefde nog de totstandkoming van het reusachtige vakantiepretpark in Florida. In tegenstelling tot zijn broer Walt, die zich uitsluitend bezig hield met het tekenen en ontwerpen van films, hield Roy Disney zich bij het financiële gedeelte van de firma.

OFSCHOON „MACBETH” al vijftien keer verfilmd is sinds de camera regelmatig begon te draaien in het jaar 1900, is Roman Polanski's versie van dit Shakespeare-drama een absoluut hoogtepunt. Niet alleen zijn de beide hoofdrolspelers Jon Finch en Francesca Annis zeer jong (resp. 28 en 26 jaar) maar ook Polanski's filmische opvattingen over het verhaal zijn bui-

tengemeen. Polanski gebruikte voor zijn film het nieuwe Todd-AO-35 mm-systeem.

VORIGE MAAND was ik even in „the swinging city of London” en ben daar uiteraard naar de bioscoop geweest. Het grappige was dat ik „Macbeth” zag in het zeer stemmige Metropole en „A clockwork Orange” in het ultranieuwe West End-theater.

Een grappige overeenkomst naar later bleek evenals de toegangsprijzen: voor beide bioscopen ongeveer een tientje de man. En dat is wel twee keer zoveel als voor een behoorlijke plaats in een Nederlands theater.

OOK VOOR Steve McQueen (41) is het huwelijk niet zo'n hechte basis gebleken. Na 15 jaar samenzijn met de actrice Neile Adams is hij van haar gescheiden. Zijn vrouw heeft de twee kinderen toegewezen gekregen plus een alimentatie van zeventienduizend dollar per maand.

P. J. M.

De taal der liefde

Met een variatie op Harry Mulisch: Er helpt geen Heilige Maagd Maria aan, „Gerard (Kornelis Fransiskus Markies van het) Reve is onze grootste nationale schrijver en De Taal der Liefde, de trouwe, altijd troostende metgezel van de Verboden, maar Eeuwige liefde.”

Moge dit wat bombastisch klinken, onverwachts stellig niet. Men leze slechts het volgende:

(...) „Wat in De Avonden (1947) in zulk een nog altijd de lezer verbijsterende overmoed werd ingezet, wijdere aspecten verkreeg in Werther Nieland (1949), Vier Wintervertellingen (1956) en Tien Vrolijke Verhalen (1959) en tenslotte een ongehoorde dристheid bereikte in Op Weg Naar Het Einde (1963) en Nader Tot U (1966), vindt thans een nieuw hoogtepunt in de letterlijk voor niets meer terugdeinzende, grotendeels in ballingschap geschreven liefdesroman De Taal der Liefde. Reeds lang voor het verschijnen van dit boek ging het manuscript ervan de hoogste kringen in het geheim van hand tot hand, en een zeer Hooggeplaatst Persoon in den lande — nadat het Hoogstdezelve behaagd had de schrijver bij zich te ontbieden — getuigde ervan tegenover hem als volgt: Dat boek van u, De Taal der Liefde? Dat boek, dat lees ik voor mijn genoegen, met grote spanning, in één ruk, in één adem lees ik dat boek uit, Mijnheer... Dat boek, dat is... warmmenselijk!... Dat is het: een mensenboek!”

Daarna nog dat van die trouwe en altijd troostende metgezel, etc. (zie boven), waarna de lezer de flaptekst volledig heeft en zich vermoedelijk al in de meest nabije boekwinkel bevindt om tegen betaling van slechts f 10,— te kunnen constateren dat dit een tekst is om Gij tegen te zeggen. Een tekst, de Kleine Zelfstandige waardig. Wie zich het boek inmiddels nog niet heeft aangeschaft is te kritisch, alleen al wanneer men bedenkt dat voor die f 10,— 224 dikbedrukte pagina's staan. En bij het schrijven van deze regels, voor mij althans, steeds zekerder wordt dat van De Taal der Liefde een prachtige sticker te maken is. Hoe heerlijk! En welk een perspectief! Aan de kwasi argeloze, en dus vreselijk geïnteresseerde voorbijganger o.m. te kunnen vertellen: Dat Tijger het goed maakt, Peter Z. en vele andere mooie jongens, van blank, blauw tot zwart, door Gerard, Wolf, gegeteld en geofferd zullen worden ten behoeve en ten gerieve van Tijger en Woelrat. Dat dezelfde Woelrat een schitterende automobiel van Wolf zal krijgen, dat de verkoop van het huis in Friesland uiteindelijk toch niet doorgaat, het huis in Frankrijk gekocht is, de jongens met Maman momenteel in Veenendaal wonen, liefhebben, boetseren, bakken,

voetbal en arbeiders het niet zijn (...)

„Weg met Ajax! Weg met Feijenoord! Dood aan de arbeiders! Ik vind het jammer dat bij een voetbalwedstrijd niet beide partijen kunnen verliezen, en dat er zo zelden doden bij vallen (...).”

de VVD het wel is, de slaaptabletten en vooral de alcohol bestreden lijken, maar de depressies nog welig tieren. Zeer expliciet terug te vinden in de brieven aan kunstbroeder Simon Carmiggelt en diens vrouw Tiny, maar die overigens ook tussen vele andere regels van De Taal der Liefde uit druipen.

En dat was het dan? Neen. Ik denk dat nog tien of meer opsommingen mogelijk zijn om de inhoud van De Taal der Liefde aan te geven. En vrijwel zeker alle min of meer onvolledig. M.a.w.: De Taal der Liefde is wat dat betreft een ouderwetse van het Reve.

Alweer een brokje reclame, lijkt dit. Ja. Maar dan vanuit de inhoud, ervaren na uren getergd en chaotiserend lezen. Soms jezelf afvragend: hoe kan iemand zo wanhopig en tegelijk zo mooi „maf” zijn, soms ook hoop je dat voor van het Reve de strijd des levens niet te lang meer zal duren en tegelijk dat het Einde nooit zal komen. Tegenstellingen en situaties die uit de hand lopen, en uiteindelijk bemerken dat er misschien nauwelijks tegenstellingen zijn en er niets is dat uit de hand loopt. Over chaos gesproken?

Hoe nu tegen De Taal der Liefde aankijken? Eén den aspecten van het boek vindt men in de eerste brief (gedateerd 1 mei 1971) aan Simon Carmiggelt. Van het Reve schrijft daarin o.m. (...)

„Ik verneem gaarne, hoe je Goed Leven (of misschien gaat het Gezond Leven heten) bevallen is. Ook het komende hoofdstuk, dat ik nog onder handen heb, gaat over van achteren. Bij de meeste andere schrijvers gaat het over van voren, maar verder zie ik niet zoveel verschil. Misschien is het bijzondere hier: het revisme, dat nog niet geheel ingeburgerd is (...).”

Wat dat revisme nu exact inhoudt, zou men kunnen opmaken uit de brief van 16 augustus 1971 aan S.C. (...)

„Ik begin in de gaten te krijgen, dat wat ik ook vertolk, niet iets heel nieuws en revolutionairs, maar iets oerouds is. Geil zijn op iemand en die persoon voor jezelf begeren, dat is vrij nieuw — gevaarlijke nieuwigheid. Die persoon willen offeren aan een aanbieder, derde, het revisme dus, dat is geen nieuwigheid of perversie, maar iets heel ouds en gevestigd. Oorspronkelijk werd alle menselijke lustbevreëdiging beschermd, beschut en geheiligd door een beveiligend ritueel. (...) (...) Zelfs in de hoogste erotiek, de omgang met God, werd de mens al-

tijd beschermd door het hütteschild van het symbool: God had namen, Engelen, profeten (en zelfs een Moeder, voor het geval dat je als gewoon mens op de huiselijke wijze al te dagelijkse roerselen te berde wil brengen). We zijn nu aan de zinloze lichamelijke en de onmiddellijke godservaring overgeleverd, die beide voor mij ondraaglijk zijn, evenals voor zo vele andere mensen die dan ook apathies, drankzuchtig, spuitgebruikend of krankzinnig worden. Ik bescherm mijzelf, met wisselend succes, door de riten van het revisme, misoffer en marialogie (...).”

Mooi gezegd, zal men misschien denken. Maar ondertussen een soort vrijbrief voor vuilspuiterij, jongensgeknoui, etc. M.i. niet. Het revisme is daarvoor in De Taal der Liefde te zeer te weinig aan het bed gebonden. Natuurlijk „speelt” dat bed, maar bij wie, of het nu liefde of dood betreft, niet? Anders gezegd, en vermoedelijk tegen van het Reve in (maar waarom zou je een Markies niet tegen mogen spreken): Het revisme is volgens mij meer, heeft evenzeer te maken met het debiteren van een onaffe filosofie, het overdreven hunkeren naar Orde en Gezag en het als Waarheid uitzaaien van vaak erg naïve gedachten.

Een behoorlijke dosis zelfspot en gevoel voor betrekkelijkheid lijken de mechanismen om zichzelf en van het Reve te lijf te gaan. Wie of hoe men daarbij door de mand valt zal uiteraard per persoon en per pagina verschillen. En of dat erg is? Soms minstens storend. Zo — bijvoorbeeld — op pagina 198 waar Wolf aan Woelrat een zeer mooi verhaal vertelt maar het Woelrat ietwat begint te vervelen. Wolf zegt: (...)

„Ja, dat komt, er is nu in het boek veel gelul, waar ik nu ben. Die zijden jongen die lult enorm, in het boek ook” (...) (...) „Kan je niet wat overslaan? Ik bedoel van dat praten?”

„Wij zijn er zo door. Elk verhaal heeft zijn vervoerende passages en zijn droge opsommingen. Maar ik maak echt wel voort (...)”.

Handig, want bij dit gedeelte heb je inderdaad het Woelratachtige gevoel: Een ander toontje, andere stijl of minstens een onmiddellijke overgang of ik val in slaap.

Blijven twee vragen: Is alleen van — De Taal der Liefde — een sticker te maken? Moeilijk te beantwoorden. Mogelijk lijkt mij stellig, denkend aan van het Reves' tussen-de-regels-wens nl. ooit opgenomen te worden in schoolagenda's, uit De Taal der Liefde een citatenboek samen te stellen. Een begin zou misschien te maken zijn met deze (pag. 157, ietwat uit verband gerukt): „Ik bedoel, het is net of ik gelukkig ben. Kan dat?” „Ja natuurlijk kan dat, Wolf. Ik heb geen haast.” Tweede en laatste vraag: Wie is die Hooggeplaatste Persoon die Woelrat in de adelstand zou moeten verheffen? Is het Woelrat zelf, De Koningin, De Maagd Maria of toch weer van het Reve zelf? Ik vermoed de laatste.

DICK ZAAL

De Taal der Liefde is een uitgave van Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam.

Rudi Lubbers: Je moet het koppie erbij houden

De kleine glimoogjes van de Italiaan Piero del Papa priemden de helverlichte kledkamer in. De restauranthouder uit Piza die nu al zo'n vijftien jaar in de boksring staat was ongeschonden de kledkamer binnengestapt. Een volgepakt Ahoy, directeur Hofmeester sprak van een recordbezoek sinds de opening — had hem op vredelievende manier zien sparren met de Nederlandse kampioen in het zwaargewicht Rudi Lubbers. Piero del Papa, de clown, de sterke Italiaan die enige keren in het halfzwaargewicht kampioen van Europa was had zijn centjes — ongeveer f 30.000,— — gemakkelijk verdiend. Hij was naar Rotterdam gekomen om overeind te blijven. Winnen vond hij niet belangrijk, sterker: hij wenste niet te winnen. Zijn gage zat goed en Lubbers de jongste van de twee moest immers hongerop.

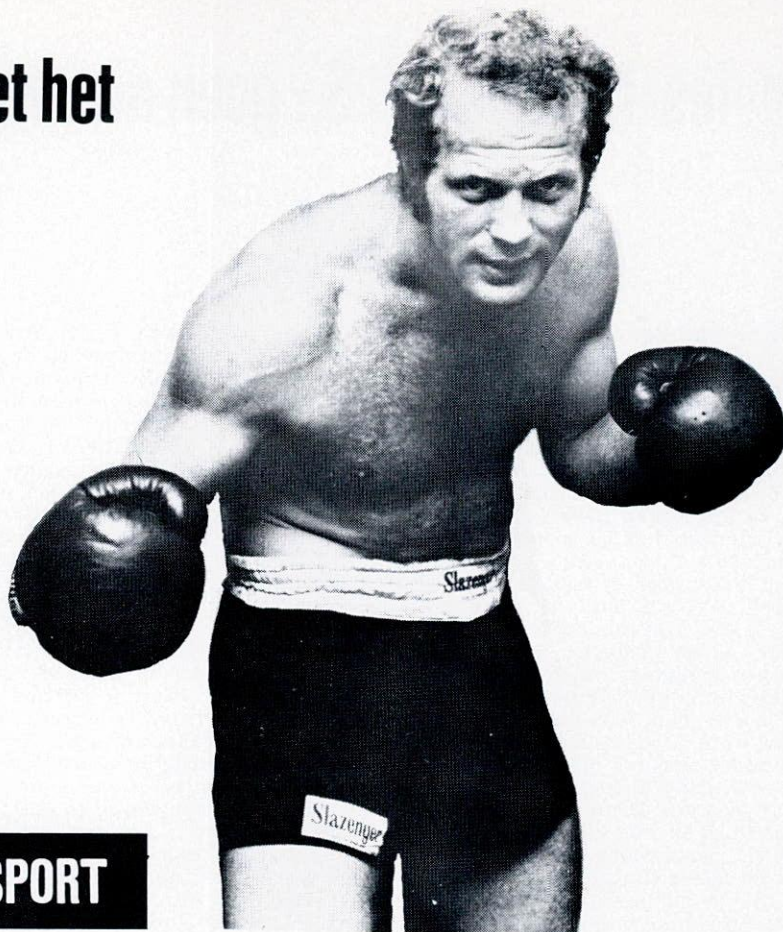
Zo hadden de managers het beslist. Maar Piero was toch verbaasd. Hij had stellig meer verwacht van zijn jongere vakbroeder. Daarom durfde hij te zeggen, nadat een warme douche de zweetdruppels van zijn lichaam had gesproeid en hij een lange handdoek om zijn toch iets te vette romp had gedrapeerd: „Die Lubbers is me toch wel erg tegengevallen. Hij heeft geen lef. Zo lukt het hem nooit een Europese titel te winnen. Als ik zo in Italië zou hebben gebokst was ik weggehoond. Het publiek is nog lief voor hem geweest. Want als ik gewild had...”

Meer zei hij niet. Meer mocht hij trouwens niet zeggen. Zo was het door de managers geregeld. Inmiddels heeft Rudi Lubbers de toezegging van manager Rühling op zak dat de Spanjaard Urtain nog dit jaar zijn komende tegenstander wordt.

Urtain, eens slager — vandaar zijn bijnaam de „slachter”, is Europees kampioen in het zwaargewicht. Veel klasse bezit de man niet, maar tot nu toe is hij nog altijd in staat geweest een doeltreffende klap te plaatsen. En als de Spaanse stier had uitgehaald was er voor de tegenstander geen keus meer; het canvas was een zacht bed.

Rudi Lubbers kijkt medio maart met enige spanning op naar dit gevecht dat als er niets tussen komt in de Ahoy-hal zal worden gehouden. Na een training in het Amsterdamse Bos vertelt hij: „Urtain zo zegt men, moet als bokser niet veel te betekenen hebben. Je moet er gewoon voor zorgen dat hij je niet een keer raakt. Dan ben je verkocht. Hij blijft komen en kan veel incasseren. Daarom lijkt een puntenzege voor mij de enige reële kans. Maar of het zover komt weet ik niet. Ik vind trouwens dat het zo al snel genoeg gegaan is.”

Rudi Lubbers is 26 jaar. Acht jaar geleden zag ik hem voor het eerst bok-

SPORT

sen in een interland tussen een Amsterdamse jeugd ploeg en een team uit Niederrheinland-Westfalen. Lubbers kwam als laatste in de ring van het Amsterdamse Krasnapolsky. Het was de vader van Ajacied Sjaak Swart die mij op Lubbers attendeerde. Die sprak: „Let maar eens op wat die Lubbers gaat doen. Een pracht boksertje, man. Een pracht boksertje,” en hij struikelde bijna over zijn woorden. Nu wist ik dat Louis Swart veel verstand van voetballen had en nog heeft — ten slotte beweegt hij zich al zo'n dikke twintig jaar over de terreinen van Ajax — maar dat hij ook kijkt had op de „noble art of selfdefence” verbaasde me toch wel. Want in de eerste ronde had zelfs een leek als ik, die het nut elkaar in het gezicht te meppen niet inziet, door dat hier een aanstormend bokskampioen aan het werk was. De arme tegenstander, bijna een kop groter had niets in te brengen tegen de snelle en zeer agressieve zoon van een Amsterdamse kermisklant. In de derde ronde ging de handdoek in de ring en had Lubbers zijn eerste zege behaald. Aan het slot van de avond kreeg hij de stijlprijs voor de beste bokser.

Ik haal dit verhaaltje nog even op om te illustreren wat Lubbers reeds op jeugdige leeftijd betekende. Helaas heeft hij in zijn amateurtijd nooit de kroon kunnen opzetten die hij verdiende en hem stellig zou sieren. Twee maal was hij voorbestemd om na de Olympische Spelen met een medaille terug te keren. Zowel in Tokio als in Mexico faalde hij. Lubbers: „Als ik nu terugdenk aan mijn amateurtijd besef ik dat ik meer had kunnen bereiken. Vooral mijn nederlaag in Mexico te-

gen die Mexicaan — weet je dat ik de mans' naam niet eens meer weet — was toch wel een blamage. Ook toen was ik te passief. Ik bokste in een roes. Ik dacht dat ik hem op punten te pakken had. In de laatste ronde vergat ik gewoon om iets te doen. Ja, ze zeggen wel meer van me dat ik te passief boks. Ik ben nu eenmaal een uitgekookte bokser, als ik het zo mag noemen. Ik tel gewoon mijn slagen die doorkomen. Werkelijk dat doe ik. En als ik een redelijke puntenvoorsprong heb opgebouwd neem ik geen risico's meer. Dat heb ik ook tegen Del Papa gedaan. Ik wist dat ik voorstond. Dan mag je niets meer riskeren. Als je erin loopt maak je een beste kans dat je even later wordt uitgeteld. Zo gek ben ik niet. Iedere overwinning of het een puntenzege of een k.o. is telt. Ik wil dat gevecht om die Europese titel.” Voornamelijk om het geld gaat Lubbers de ring in. Kleven er niet veel gevaren aan deze sport? Lubbers: „Ach, dat valt erg mee. Alleen is het veel radicaler als er iets gebeurt. Pas geleden, ik meen in Engeland, overleed een jonge bokser aan een hersenbloeding nadat hij een paar keer was neergeslagen. Ik vind dat een scheidsrechter dan eerder moet ingrijpen. Als het verschil al te duidelijk is moet de man iets ondernemen. Kijk naar een Frazier tegen Terry Daniel. Moordenaarswerk. Een veel te groot verschil. Ik vroeg me af hoe die Daniel nog zo lang overeind kon blijven. Als ik daar had gestaan was ik mooi na een paar tikken languit gegaan. Zo gek ben ik namelijk niet. Ik laat me niet afslachten. Dat is de bokssport me niet waard. Je moet het koppie er altijd bijhouden.”

WIM JESSE

Advies-Mansholt C.S.: geen nieuws onder de zon

Ook in deze Ego kunnen we niet om de moeilijkheden heen. De vorige keer schreven we over de naderende milieucrisis en sindsdien is er een advies aan de progressieve partijen verschenen, waarin deze gemaand worden om vanuit een radicaal nieuwe visie de problemen na de volgende verkiezingen te lijf gegaan. Bomans zei dat er een nieuwe heilige nodig was en Mansholt riep om een nieuwe Marx. Noch Marx, noch de heilige zijn er gekomen. Wel zijn Prof. Dr. J. Pen en Drs. J. den Uyl inmiddels van onvervalste groei-economen tot profeten van een matigingseconomie geworden. Zulke zwenkingen vereisen veel moed en mogen dan ook niet gebagatelliseerd worden. Maar het advies van de commissie van zes is zelfs als aanzet tot een eerste discussie ver onder de maat gebleven. De analyse van de crisissituaties is niet het slechtste stuk van de aanbeveling: de formulering van de doelstellingen en de middelen om die te bereiken daarentegen zijn vaag, tot weinig verplichtend en verre van origineel. De zes adviseurs: C. de Galan (econoom-PvdA), J. P. A. Gruyters (politicooloog, D'66), E. C. M. Jurgens (kamerlid-PPR), S. L. Mansholt (EEG-commissaris-PvdA), H. A. F. M. O. van Mierlo (fractie leider D'66) en J. M. den Uyl (fractie leider PvdA) hebben kennelijk voor een snelle werkwijze gekozen boven een grondige. Het is de vraag of dat op wat langere termijn bezien, tijdswinst zal betekenen.

De presentatie van het stuk is leuzachtig („niet meer, maar beter”), bijna verdacht ondogmatisch, eerder te zien als public relations dan als zorgvuldig getoetst aan ideologische uitgangspunten. De hand van secretaris — H.P.-hoofdredacteur W. L. Brugsma — kan daar niet vreemd aan zijn. Maar aan een advies aan politieke partijen worden andere eisen gesteld dan aan artikelen in een populair weekblad. Brugsma verontschuldigt zelf in het genoemde weekblad: „Stijlcritici zullen zeggen dat het stuk onevenwichtig is opgebouwd. Soms impliceert het, soms expliciteert het, hier duidt het alleen maar aan, daar werkt het thema's ineens uit, de ene keer blaast het op de klaroen, de andere keer op de speelgoedtrompet. Als journalist wil ik het met die kritiek best eens zijn. Maar als acht nogal druk bezette mensen zeven maal bijeen komen, en daartussen hun vrije tijd besteden aan het uitwerken van een ongehoord gecompliceerde problematiek, dan kan er op stijlverfijning niet gelet worden. Maar er was haast bij”. Alles bij elkaar geen al te overtuigende verdediging, die slechts vermoedens dat het om betrekkelijk raffelwerk gaat, bevestigen. Het is daarbij overigens zeer de vraag of je het „soms impliceren en soms explicite-

ren” kan aanmerken als stijlkritiek. Waarschijnlijk is het kritiek op de fundamentele inhoud. Blijft over de vraag waarom zulke drukbezette mensen het advies geschreven hebben?

Ik ben niet erg speculatief als ik die vraag beantwoord door te zeggen dat men het belangrijker gevonden heeft om het stuk te laten schrijven door mensen met groot politiek gewicht dan bijvoorbeeld door betrekkelijk onbekende deskundigen die voor een overwegener, meer diepgaande doeleinden-middelen analyse hadden kunnen zorgen. Een kwestie van tactiek dus. Ik twijfel er sterk aan of het de beste tactiek is. Want je redt de wereld niet in zeven vergaderingen, hoezeer de tijd ook moge dringen. Nu kan iedereen ontsnappingsmogelijkheden vinden door het stuk als te oppervlakkig van de hand te wijzen en daarvoor is de zaak waarom het gaat net even te belangrijk. Mijns inziens was het veel wenselijker geweest om het advies door een groep met de betrokken partijen geëngageerde denkers voor te laten bereiden om er pas — na een uitvoerige interne discussie — politieke zwaarte aan te geven. Een stuk waaraan de congressen van de PPR, PvdA en D'66 hun goedkeuring hebben gegeven, heeft meer kaliber dan een stuk dat ondertekend is door Mansholt c.s. De veelvuldig in het advies bepleite noodzaak van verdergaande democratisering wordt ongeloofwaardig wanneer hetzelfde advies min of meer wordt opgelegd aan de leden van de partijen die erover moet discussiëren. Daardoor worden de mensen aan de basis, die zich al lang zorgen maken over onze toekomst, gefrustreerd door een advies dat afkomstig is van beroepspolitici uit de partijtoppen.

In de verantwoording van het advies van de zes staat: „U zult er begrip voor hebben dat dit stuk niet de prententie heeft een afgeronde studie (laat staan een verkiezingsprogramma) te zijn. Integendeel, het was onze bedoeling aanzetten te geven voor verdere discussie, uit te nodigen om verder mee te denken”. De lezer zal er begrip voor hebben, dat wij dit deel van de verantwoording alleen maar kunnen zien als een dooddoener, een uitgehold cliché, waarmee al te veel magere rapporten zijn verontschuldigd.

Drie crises

Er zijn drie grote, de mensheid bedreigende crises: de (kern-) wapeningswedloop, de gevolgen van de kloof tussen het arme, achtergelaten Zuiden en het rijke, geïndustrialiseerde Noorden en de ecologische crises als gevolg van een steeds groeiend beroep op „eindige” natuurlijke bronnen. Volgens het advies konden die crises ontstaan door een geseekulariseerd geloof in de vooruitgang, de desintegratie van de we-

tenschap, het productiesysteem, de verouderde politieke structuren, waarbij er te weinig nationale bevoegdheden zijn overgeheveld naar een supranationaal niveau en de internationale machtsstrijd. Over die machtsstrijd zegt het: „Het nationalisme heeft er toe geleid dat consequent voorrang werd gegeven aan nationale macht, sociale zekerheid en werkgelegenheid, militaire groei en industriële groei in eigen land, boven welzijn en gelijkheid op grote schaal. De resultaten van wetenschappelijk onderzoek zijn voor een belangrijk deel ondergeschikt gemaakt aan doeleinden van macht, of van belangen, die slechts beperkte groepen in de geïndustrialiseerde wereld dienen (ruimtevaart, supersonisch luchtverkeer, ontwikkeling van kunststoffen). Het patroon van productie, handel en consumptie is goeddeels bepaald door de grote (internationale) ondernemingen, de multinationals, die over een belangrijk deel van de besparingen van de massa's beschikken en daarmee een sleutelpositie in de ontwikkeling innemen”.

Uit deze analyse moet het mogelijk zijn een aantal doeleinden voor „een nieuwe politiek” af te leiden, hoewel dat in het advies van de groep-Mansholt niet systematisch wordt gedaan. We proberen het toch maar, zij het met veel heen en weer bladeren. Eerst de wapeningswedloop. Er wordt niet voorgesteld de NAVO op te heffen, noch om bij wijze van voorbeeld uit de NAVO te treden. Wel zou Europa er van af moeten zien om kernwapens te produceren en dienen de bewapeningsuitgaven te worden afgeremd. Dat is alles. Over de Noord-Zuid-kloof wordt wat meer gezegd. We moeten de sociaal-economische ontwikkeling van de arme landen met alle kracht bevorderen. Een teruggang van ons levenspeil is daarbij noodzakelijk, want de internationale inkomensverdeling is verre van rechtvaardig. Kortom niet langer uitbuiten, afzien van nationalistische, kapitalistische en groepsbelangen, afzien van iedere koloniale overheersing, vergroting van de export-inkomsten van de ontwikkelingslanden, rechtekking van de bestaande ongelijkheden. Wat te doen aan ecologische crisis?

In de eerste plaats dienen we de gegripen welvaart en economische groei anders te gaan interpreteren. Van het (inter)Nationaal Produkt moeten we naar het (inter)Nationaal Nut. Het streven naar materiële groei zal moeten worden omgebogen. Wij achten een gemeenschappelijke vaststelling van de globale doeleinden van het productiesysteem en een democratische centrale beheersing van de middelen van dat systeem onontbeerlijk. De bevolkingsgroei dient te worden afgeremd door uitgebreidere voor-

lichting, gratis voorbehoedsmiddelen, propaganda voor vrijwillige sterilisatie, legalisatie van de abortus en verruiming van de adoptiemogelijkheden. Verder wordt gedacht aan premies voor kleine en kinderloze gezinnen en afschaffing van de kinderbijslag met een compensatie voor de lagere inkomensgroepen. Internationaal gezien dient de hulpverlening aan ontwikkelingslanden gericht te worden op de geboortebepijking. Om de economische groei te beperken is een vermindering van de produktie van een aantal materiële konsumptie- en investeringsgoederen per hoofd van de bevolking in de geïndustrialiseerde landen noodzakelijk. Investerings- en consumptiebeslissingen van particuliere producenten en consumenten zullen in bepaalde gevallen in handen gelegd moeten worden van instellingen die de gehele gemeenschap vertegenwoordigen. In sommige ondernemingen zal wel winst mogen worden gemaakt, maar zal deze niet mogen worden uitgekeerd.

Druppel op gloeiende plaat

En zo beweegt het advies zich tussen onleesbare volzinnen en swingend slogan-proza, komt het met originele denkbelden en bewandelt het iets verder volstrekt platgetreden paden. Het wil tegelijkertijd centralisering en decentralisering, nationalisering en particuliere aanpak, beperking van de economische ontwikkeling hier en stimulering van die ontwikkeling elders. Verschillende beweringen zijn aanvechtbaar. Zo heeft Pen aangevoerd dat er geen schijn van bewijs bestaat dat — zoals het rapport stelt — het patroon van handel en konsumptie goeddeels bepaald wordt door multinationale concerns. Volgens Pen ook, is het niet alleen moeilijk om het Bruto Nationaal Nut te berekenen, maar overbodig, omdat het per definitie oneindig is. De passages over de noodzaak van inkomensnivellering, waar de Partij van de Arbeid al twintig jaar voorstander van is, zonder tot drastische maatregelen te komen, klinken sympathiek, maar bij het bezweren van de gesignaleerde crises betekenen ze niet meer als een druppel op een gloeiende plaat. Zo is ook de zorg voor de ontwikkelingslanden hartverwarmend, maar wie de modellen van Forrester en Meadows bekeken heeft, weet dat de positie van die landen nu al tamelijk hopeloos is. Ook de zin van het op gang brengen van recycling-processen (waarbij vrijkomende produkten, na bewerking weer opnieuw gebruikt worden), is zeer betrekkelijk. Elke zuivering en recycling vereist investeringen en veel energie en lijkt de zaak alleen maar hopelozier te maken. De politieke partijen moeten omgevormd worden. Hoe en door wie? De gespecialiseerde orga-

nen van de Verenigde Naties moeten meer beslissingsbevoegdheden krijgen? Dat vinden we al vanaf de oprichting. Er moet een rechtstreeks gekozen Europees parlement komen. Ook iets dat al sinds '48 op aller verlanglijstje staat. Welke bureaucratie gaat de arbitraire investeringsbeslissingen nemen en hoe zullen de particuliere bedrijven bereid gevonden kunnen worden om die uitholling van hun zelfstandigheid toe te staan? Zal dat niet tot kapitaalsvlucht leiden en waarom wordt daarover dan niet gepraat? Waarom wordt er niet gesproken over klasstegenstellingen en fusies en concentraties? Waarom moet het heil komen van de aktiegroepen, de mondige burgers, de open regeringen en de democratische parlementen en niet van machthebbers als de grote ondernemingen, de vakbonden en de grote zwijgende meerderheid?

Boerenbedrog?

Wie de indruk heeft dat ik het advies van de zes als een te kritische zuurpruim door de mangel haal, verwijs ik graag naar de kritieken in geestverwante weekbladen. Vrij Nederland heeft het over bla, bla, oprechte, baarljke nonsens, vrijblijvend weekend gefilosofeer, volslagen kul, een grote zeepbel, onmachtige opsommingen van schijnproblemen. De Haagse Post (o.l.v. secretaris Brugsma) spreekt van gebrek aan realiteitszin, modieuze uitspraken. De Nieuwe Linie noemt sommige delen prekerig en de Groene neemt het woord boerenbedrog in de mond.

We staan voor een gigantische probleem. Wie het op wil lossen moet van hele goede huize komen. Want hoe

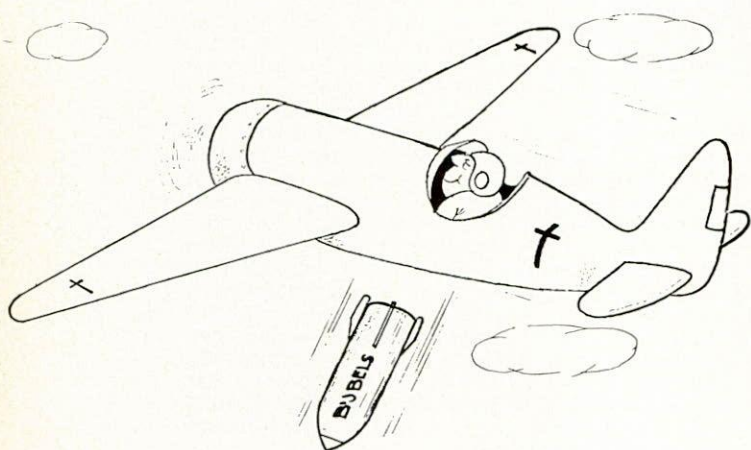
mooi je alles ook verpakt; niemand wil er op achteruit gaan, niemand gelooft dat we er zo somber voor staan en niemand wil de eerste zijn, als het er om gaat je aantrekkelijke dingen te moeten ontzeggen. Het gaat om een totaal nieuwe denkwijze, waarover Pen ironiseert: „Ik zou hoera moeten roepen als de industrialisatie in Oost-Groningen doorging met mislukken. Ik zou moeten zeggen: er is dit jaar weer meer werkloosheid in Nederland dan vorig jaar, sneu voor de werklozen, maar goed voor de toekomst. Ik zou stakingen moeten toejuichen, hoe meer hoe liever, want ze tasten de produktie aan. Het toppunt van doeltreffendheid, luid te bejubelen, is dan de huidige toestand in Engeland: het licht gaat uit, de fabrieken staan stil, de kolenvoorraden worden gespaard. Als dit mode zou worden in de hele wereld zou het nageslacht meer overlevingskansen krijgen”. Zelfs Pen wil er nog niet aan dat dit in de nabije toekomst een tastbare werkelijkheid kan zijn. Hij wil de konsekwenties van de door hem zelf geroemde, onontkoombare feiten nog niet aanvaarden. Wie dan wel? De arbeiders? Dacht je dat je die kon verkopen dat ze altijd wel gedacht hadden dat een hoger loontje begerenswaardig was, maar dat de geleerden uitgedokterd hebben dat die vlieger niet meer opgaat? Geld maakt niet gelukkig, zeggen de schrijvers van het rapport, die nou niet direct over geldgebrek te klagen hebben. Radicale geboortebepijking zegt Den Uyl, vader van zes kinderen. Weg met de insecticiden zegt Mansholt, de grote propagandist van de efficiënte boerenbedrijfsvoering.

Hoe mobiliseren we een meerderheid, daar gaat het om. Niet met een advies, zoals nu voor ons ligt en zoals op grote schaal verspreid gaat worden. Niet met denkwerk-clubs, komités van verkenning, Europese aktiekomités zoals het advies suggereert. De zaak zal veel grondiger en zorgvuldiger bestudeerd moeten worden. En als we het dan eens zijn over de te nemen maatregelen, gaat het om de strategie van de invoering. Er moeten mensen overtuigd worden die hun vertrouwen in de politiek hebben verloren, die wantrouwend staan tegenover deskundigen die ze niet begrijpen, die als ze om zich heen kijken of in de geschiedenis duiken, zien hoe moeilijk het is om radicale stappen te ondernemen.

Er zijn mensen die de huidige situatie met de oorlog hebben vergeleken. Het grote verschil is dat een oorlog pijnlijk tastbaar is en dat de vijand die wij nu moeten verslaan schuil gaat in onbegrijpelijke computermodellen.

JAN HAASBROEK

CARTOONS

WIB

